

April-May 2021, Volume 16, Issue 1

The Modeling Structural Role Mediator Resiliency in Relationships between Communication Patterns with Marital Satisfaction

Moghadasali Sh¹, Mirhashemi M^{2*}, Bagheri N³

1- PhD student of General Psychology, Department of Psychology, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran.

2- Associate Professor, Department of Psychology, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran.

3- Assistant Professor, Department of Psychology, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran.

Corresponding Author: Mirhashemi M, Associate Professor, Department of Psychology, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran.

Email: mirhashemi@riau.ac.ir

Received: 1 Dec 2020

Accepted: 11 Jan 2021

Abstract

Introduction: Family is a natural social system that men and woman are its major subsystems in all of stages of its development and many factors such as communication patterns and resiliency play a role in their marital satisfaction. The purpose of this study was the modeling structural role mediator resiliency in relationships communication patterns with marital satisfaction.

Methods: This is a descriptive- correlation research. The statistical population consisted of all Married men and women are referred to counseling and psychological services related to counseling system Tehran city in year 2019. The sample size was 480 subjects based on formula Cramer was selected by convenience sampling method and after deleting the missing values and outlier detection data, 302 people remained in the analysis. The tools were used included Enrich marital satisfaction questionnaire of Olson, Fournier & Druckman, communication patterns questionnaire of Christensen & Sullaway and resilience scale of Connor and Davidson.

Results: The results showed that was significant correlation communication patterns and resiliency with marital satisfaction ($P < 0/01$). Also results showed, Also this model showed indirect path communication patterns with marital satisfaction through moderating role resiliency. The proposed model had an acceptable fitness to the data (RMSEA=0/061).

Conclusions: Some factors, including communication patterns and resiliency were found to affect couples' marital satisfaction. It is recommended that therapists pay more attention to these factors in providing solutions to promote marital satisfaction.

Keywords: Communication patterns, Marital satisfaction, Resiliency.

مدل یابی معادلات ساختاری نقش میانجی تاب آوری در رابطه بین الگوهای ارتباطی با رضایت زناشویی

شیمای مقدس علی^۱، مالک میرهاشمی^۲، نسرین باقری^۳

۱- دانشجوی دکتری روانشناسی عمومی، گروه روانشناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.
 ۲- دانشیار گروه روانشناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.
 ۳- استادیار گروه روانشناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.
 نویسنده مسئول: مالک میرهاشمی، دانشیار گروه روانشناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.
 ایمیل: mirhashemi@riau.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۹/۱۰

چکیده

مقدمه: خانواده، یک نظام اجتماعی طبیعی است که در همه مراحل تکوین آن زن و مرد، خرده نظام اصلی بوده و عوامل متعددی چون الگوهای ارتباطی و تاب آوری در رضایت زناشویی آنان نقش دارند. هدف از این پژوهش بررسی مدل یابی معادلات ساختاری نقش میانجی تاب آوری در رابطه بین الگوهای ارتباطی با رضایت زناشویی بود.

روش کار: در این مطالعه توصیفی-همبستگی، جامعه آماری این پژوهش مردان و زنان متاهل مراجعه کننده به مراکز مشاوره و خدمات روانشناختی وابسته به نظام مشاوره و روانشناسی شهر تهران در سال ۱۳۹۸ بودند. بر اساس فرمول کرامر ۴۸۰ نفر به صورت نمونه گیری در دسترس انتخاب شد که در نهایت تعداد ۳۰۲ نفر در تحلیل باقی ماندند. ابزار مورد استفاده شامل رضایت زناشویی (EMSQ)، الگوهای ارتباطی (CPQ) و تاب آوری (CD-RISC) بود. مدل فرضی با نرم افزار SPSS و AMOS نسخه ۲۴ مورد بررسی قرار گرفت.

یافته ها: نتایج نشان داد که بین الگوهای ارتباطی و تاب آوری با رضایت زناشویی رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد ($P < 0/01$). همچنین مسیرهای غیرمستقیم الگوهای ارتباطی نیز از طریق تاب آوری با رضایت زناشویی در معنادار بود. بر اساس یافته های این پژوهش، مدل پیشنهادی از برآزش مطلوبی برخوردار بود ($RMSEA = 0/061$).

نتیجه گیری: می توان نتیجه گیری کرد عواملی همچون الگوهای ارتباطی و تاب آوری بر رضایت زناشویی تاثیرگذار است. پیشنهاد می شود درمانگران در ارائه راهکارهای ارتقا دهنده رضایت زناشویی به این عوامل توجه بیشتری مبذول نمایند.

کلید واژه ها: الگوهای ارتباطی، رضایت زناشویی، تاب آوری.

مقدمه

زناشویی می باشد (۳). رضایت زناشویی وضعیتی است که در آن زن و شوهر در بیشتر مواقع احساس خرسندی و رضایت از ازدواج خویش می کنند (۴). به عبارتی دیگر رضایت زناشویی به عنوان احساس شخصی از شادکامی و یا لذت از زندگی زناشویی در همه جنبه های فعلی ازدواج تعریف شده است (۵). رضایت زناشویی یکی از عوامل مؤثر در ثبات و پایداری خانواده و در عین حال بهداشت روانی همسران و فرزندان است و در کارایی فردی و اجتماعی افراد نقش بسیار مهمی

خانواده به عنوان یک واحد اجتماعی، عاطفی و شکل دهنده شخصیت آدمی با پیوند زناشویی زن و مرد و ازدواج آنها با هم شکل می گیرد (۱). بر این اساس، نیاز به برقراری ارتباط توأم با صمیمت و عشق از اساسی ترین دلایلی است که زن و مرد را به سوی انتخاب و پیوند زناشویی با هم می کشاند (۲). یکی از متغیرهایی که تداوم زندگی زناشویی را تضمین و سلامت زندگی زناشویی و خانواده در گروه آن است رضایت

رضایت زناشویی در ارتباط هستند (۱۶، ۱۷). همچنین نتایج تحقیقات حاکی از آن هستند که تاب آوری نیز می تواند رابطه بین الگوهای ارتباطی و رضایت زناشویی را تحت تاثیر قرار دهد، به طوری که نشان داده است میان تاب آوری و رضایت زناشویی زوجها رابطه مثبت و معنادار وجود دارد (۱۸). همچنین در یک پژوهش دیگر نشان داده شده است که بین رضایت زناشویی و تاب آوری رابطه وجود دارد (۱۱). اینکه الگوهای ارتباطی سازنده با تاثیرگذاری بر میزان تاب آوری زوجین می تواند نقش مهمی در توانمند کردن آنها در برابر مشکلات زناشویی ایفا کند و از طرفی الگوهای غیرسازنده زوجین، رضایت زناشویی آنان را تضعیف کرده و آنان را به سوی طلاق و جدایی سوق دهد. بر اساس آنچه گفته شد و از آنجایی که رضایت زناشویی دارای پیامدهای مثبتی برای زندگی زناشویی و تحکیم بنیان خانواده است، انجام این پژوهش نتایج کاربردی دارد و روانشناسان خانواده در برنامه ریزی های خود در جهت بهبود رضایت زناشویی زوجین می توانند از نتایج این پژوهش استفاده کنند. لذا این پژوهش دارای اهمیت و ضرورت پژوهشی است و اجرای آن نتایج کاربردی دارد. همچنین این موضوع بدان علت مورد علاقه پژوهشگر واقع شده است که علیرغم مطالعات فراوان درباره همبستگی ساده متغیرهای مورد مطالعه، بررسی مفصلی در قالب یک مدل انجام نشده است. بنابراین سوال پژوهش این است که آیا بین الگوهای ارتباطی با رضایت زناشویی با میانجی گری تاب آوری رابطه وجود دارد؟

روش کار

روش پژوهش کمی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش مردان و زنان متأهل مراجعه کننده به مراکز مشاوره و خدمات روانشناختی وابسته به نظام مشاوره و روانشناسی شهر تهران در سال ۱۳۹۸ بودند. برای برآورد حجم نمونه از فرمول کرامر استفاده شد. بر اساس فرمول کرامر حجم نمونه در این پژوهش ۴۸۰ نفر تعیین شد. روش نمونه گیری به شیوه نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای بود. ابتدا از بین مراکز مشاوره و خدمات روانشناختی مستقر در مناطق ۲۲ گانه و هر یک از ۵ منطقه جغرافیایی شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز ۳ مرکز مشاوره به طور تصادفی انتخاب و با مراجعه به آنها با استفاده از روش نمونه گیری در دسترس نمونه مورد نیاز از بین مراجعان به این مراکز انتخاب شدند. روش جمع آوری

دارد (بیرامی، باباپور خیرالدین، هاشمی نصرت آباد، اسمعیلی و بهادری خسروشاهی، ۱۳۹۲). رضایت زناشویی به عنوان یکی از عوامل مهم در پایداری و ثبات زناشویی (۶)، می تواند بر اساس متغیرهای متعددی پیش بینی شود که یکی از مهمترین آنها الگوهای ارتباطی است (۷). به آن دسته از راه های ارتباطی که به وفور در یک خانواده اتفاق می افتد، الگوهای ارتباطی گفته می شود. به عبارت دیگر الگوهای ارتباطی که شامل ارتباط سازنده متقابل، اجتنابی متقابل و ارتباط توقع / کناره گیری می باشند که در آن ارتباط سازنده متقابل به رابطه اثربخش و کارآمد و اجتناب متقابل به دوری زوجین از ارتباط اشاره دارد و ارتباط توقع / کناره گیری به عنوان الگوی تعارض مطرح است که یکی زوجین خواهان تغییر در همسر خود می باشد که با کناره گیری دیگری یا دوری از بحث در مورد یک موضوع است (۸).

بر اساس نتایج پژوهش ها الگوی ارتباطی سازنده متقابل در جهت مثبت و الگوی ارتباطی اجتناب متقابل در جهت منفی میزان رضایت جنسی و زناشویی زوجین دارد (۹). همچنین در سایر پژوهش ها نیز الگوهای ارتباطی زوجین و رضایت زناشویی رابطه معناداری گزارش شده است؛ به طوری که الگو سازنده متقابل تاثیر مثبت بر افزایش رضایت زناشویی و الگوهای اجتنابی و توقع / کناره گیری تاثیرات منفی بر رضایت زناشویی دارند (۱۰). همچنین بر اساس نتایج تحقیقات، یکی از متغیرهایی که می تواند بر رضایت زناشویی تاثیرگذار باشد (۱۱) و خود نیز از الگوهای ارتباطی تاثیر بیذیرد تاب آوری است (۹). لذا تاب آوری به عنوان یک متغیر میانجی مناسب در رابطه بین الگوهای ارتباطی و رضایت زناشویی مورد بررسی قرار گیرد. تاب آوری به عنوان یک ویژگی شخصیتی به عنوان توانایی سازش یافتگی موفقیت آمیز با شرایط تنیدگی زا و تهدیدزا توصیف شده است. به عبارتی دیگر، بر اساس نظریه کانر و دیویدسون، تاب آوری به عنوان قدرت و توانایی فرد برای رویارویی و مواجهه با مشقت ها و سختی ها تعریف شده است (۱۲). همچنین تاب آوری به عنوان یک فرایند، توانایی یا پیامد سازگاری موفقیت آمیز با شرایط تهدیدکننده تعریف شده است (۱۳). بر اساس نظریه کانر و دیویدسون (۱۴)، تاب آوری به عنوان یک ویژگی شخصیتی توصیف شده است که فرد را قادر می سازد در مواجهه با مشقت ها و سختی ها رشد کرده و مقاوم باشد (۱۵). تحقیقات مختلفی نشان داده اند که الگوهای ارتباطی با

همبستگی پرسشنامه انریچ با مولفه های رضایت خانوادگی از ۰/۴۱ تا ۰/۴۱ و با مولفه های رضایت زندگی از ۰/۳۲ تا ۰/۴۱ نشانه روایی سازه است. همچنین ضریب بازآزمایی پس از اجرای مجدد ضریب ۰/۸۸ به دست آمده است (۲۰). در یک پژوهش دیگر در داخل ایران آلفای کرونباخ پرسشنامه رضایت زنانشویی ۰/۸۹ به دست آمده است که نشان دهنده پایایی بالای پرسشنامه است (۲۱). در خارج کشور همسانی درونی پرسشنامه با ضریب آلفای کرونباخ برای کل سوالات ۰/۸۵ به دست آمده است (۲۲). در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ بررسی و ضریب ۰/۸۳ به دست آمد.

پرسشنامه الگوهای ارتباطی (Communication Patterns Questionnaire CPQ): این پرسشنامه توسط Christensen & Sullaway در سال ۱۹۸۴ طراحی شد (۲۳). این پرسشنامه ۳۵ سوال دارد و در یک مقیاس نه درجه ای از اصلا امکان ندارد (۱) تا خیلی امکان دارد (۹) درجه بندی شده است (۲۴). این پرسشنامه رفتارهای همسران را در طول سه مرحله از تعارض زناشویی شرح داده است. این مراحل عبارتند از: ۱- زمانی که در روابط زوجین مشکل ایجاد می شود این مرحله شامل ۴ سوال است که پاسخ هریک در مقیاس ۹ نقطه ای درجه بندی شده است. ۲- در مدت زمانی که درباره مشکل ارتباطی بحث می شود، این مرحله دارای ۱۸ سوال است و ۳- بعد از بحث راجع به مشکل ارتباطی که این قسمت از ۱۳ سوال تشکیل شده است. این پرسشنامه سه مولفه ارتباط سازنده متقابل (تفاضل سوالات الف ۲، ب ۲، ۴ با سوالات ب ۱، ۳، ب ۱۵ مرد و ب ۱۶ زن)؛ ارتباط اجتناب متقابل با سوالات الف ۱، ج ۲ و ج ۴ و ارتباط توقع/کناره گیری (خرده مقیاس مرد متوقع/کناره گیری زن با سوالات الف ۳ مرد، ب ۵ مرد، ب ۷ مرد و خرده مقیاس زن متوقع/کناره گیری مرد با سوالات الف ۴ زن، ب ۶ زن و ب ۸ زن) را اندازه گیری می کند. در یک پژوهش برای بررسی همسانی درونی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضرایب آلفای کرونباخ برای ارتباط سازنده متقابل ۰/۶۱؛ اجتنابی متقابل ۰/۶۲ و ارتباط توقع/کناره گیری ۰/۵۰ (مرد متوقع/کناره گیری زن ۰/۵۱ و زن متوقع/کناره گیری مرد ۰/۴۷) به دست آمده است (۹). در یک پژوهش دیگر ضریب پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۴ به دست آمده است (۲۵). در خارج کشور همسانی درونی پرسشنامه با آلفای کرونباخ در دامنه ۰/۶۹ تا ۰/۸۴ به دست آمده

اطلاعات با استفاده از پرسشنامه و توسط پژوهشگر(نویسنده اول) صورت گرفته است و دوره نمونه گیری و اجرای ابزار نزدیک به ۴ ماه به طول انجامید. با بررسی پرسشنامه ها و کنار گذاشتن پرسشنامه های ناقص و مخدوش و همچنین، بررسی داده های پرت از طریق اکسپلور در نهایت ۳۰۲ پرسشنامه سالم تحلیل شدند. نرخ پاسخ نزدیک به ۶۳ درصد بود. از جمله اصول رعایت شده اخلاقی بر اساس انجمن روانشناسی آمریکا عدم تضيیح حقوق افراد نمونه در پژوهش و رعایت حقوق انسانی آنها بود. توضیح به افراد نمونه در پژوهش که مشارکت در تحقیق برای آنها خطرناک نبوده و یا حداقل خطر را دارد. توضیح کامل و مفید برای افراد شرکت کننده برای آماده کردن پژوهش، کسب رضایت آگاهانه از آنها، اختیاری بودن پژوهش در اختیار قرار دادن نتایج در صورت تمایل به افراد نمونه از دیگر اصول اخلاقی رعایت شده در این پژوهش بود. بعد از گردآوری داده ها پرسشنامه های پاسخ های آزمودنی ها با روش های آماری مناسب تجزیه و تحلیل گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده ها در سطح توصیفی و استنباطی عمل شد. در سطح توصیفی از میانگین و انحراف معیار استفاده شد. در سطح استنباطی جهت بررسی روابط بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون و معادلات ساختاری بود. همچنین نرم افزار تحلیل داده ها برنامه SPSS و AMOS نسخه ۲۴ بود. مقیاس های پژوهش در زیر آمده است.

ابزار پژوهش

پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ (Enrich Marital Satisfaction Questionnaire EMSQ): این پرسشنامه توسط Olson, Fournier & Druckman در سال ۱۹۸۷ طراحی شد (۱۹). پرسشنامه شامل ۴۷ سوال و برای ارزیابی زمینه های بالقوه مشکل زا یا شناسایی زمینه های بالقوه مشکل زا یا شناسایی زمینه های پرباری رابطه زناشویی به کار می رود. نمره گذاری آن در طیف لیکرت ۵ درجه ای بوده به این صورت که کاملاً موافق ۵ نمره، موافق ۴ نمره، نه موافق و نه مخالف ۳ نمره، مخالف ۲ نمره و کاملاً مخالف ۱ نمره تعلق می گیرد. سوالات ۴، ۶، ۸، ۱۱ تا ۱۶، ۱۸ تا ۲۴، ۳۰ تا ۳۳، ۳۷ تا ۴۳، ۴۵ تا ۴۷ به صورت معکوس نمره گذاری می شود. روایی سازه پرسشنامه رضایت زناشویی با پرسشنامه سازگاری زناشویی ضریب ۰/۶۵ و معنی دار در سطح ۰/۰۱ به دست آمده است (سراج، نورانی و شاکری، ۱۳۹۳). ضریب

کرونباخ ۰/۸۹ به دست آمده است (۲۷). ضریب همبستگی بین مقیاس با پنج عاملی شده شخصیت ضرایب در دامنه بین ۰/۱۸ تا ۰/۲۸ و معنی دار در سطح ۰/۰۱ به دست آمده است که نشان دهنده روایی همگرایی مقیاس است (۲۸). در خارج کشور در یک پژوهش، آلفای کرونباخ ۰/۹۴ به دست آمده است (۲۹). در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ بررسی و ضریب ۰/۸۸ به دست آمد.

یافته ها

(جدول ۱) توصیف ویژگی های جمعیت شناختی افراد شامل سن، وضعیت اقتصادی-اجتماعی و مدت ازدواج را نشان می دهد. میانگین سن افراد نمونه ۴۱/۳۳ بود. در ادامه در (جدول ۱) شاخص های توصیفی آمده است.

است (۲۶). در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ بررسی و ضریب ۰/۸۹ به دست آمد. مقیاس تاب آوری (Connor-Davidson Resilience Scale) این مقیاس توسط Conner & Davidson در سال ۲۰۰۳ طراحی شد (۱۴). این مقیاس ۲۵ سوال دارد و ۵ خرده مقیاس تصور از شایستگی فردی با سوالات ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰؛ پذیرش مثبت تغییر با سوالات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۸؛ کنترل با سوالات ۱۳، ۲۱ و ۲۲؛ تاثیرات معنوی با سوالات ۳ و ۸ را اندازه گیری می کند. نمره گذاری مقیاس به صورت پنج درجه ای لیکرت می باشد به این صورت که برای کاملاً مخالفم نمره ۱، مخالفم نمره ۲، نظری ندارم نمره ۳، موافقم نمره ۴، کاملاً موافقم نمره ۵ در نظر گرفته شده است. در داخل ایران در یک پژوهش آلفای

جدول ۱. توصیف ویژگی های جمعیت شناختی افراد نمونه

متغیرهای جمعیت شناختی	فراوانی	درصد
جنس	زن	۱۵۸ / ۵۲/۳٪
	مرد	۱۴۴ / ۴۷/۷٪
	کل	۳۰۲ / ۱۰۰٪
سن	۱۸ تا ۲۸ سال	۹ / ۲/۹۸٪
	۲۹ تا ۳۹ سال	۱۲۶ / ۴۱/۷۲٪
	۴۰ تا ۵۰ سال	۱۳۷ / ۴۵/۳۶٪
	۵۱ تا ۶۱ سال	۲۲ / ۷/۲۸٪
	۶۲ تا ۷۲ سال	۶ / ۱/۹۹٪
	۷۳ سال به بالا	۲ / ۰/۶۶٪
	کل	۳۰۲ / ۱۰۰٪
وضعیت اقتصادی-اجتماعی	۱ تا ۲ میلیون	۳۱ / ۱۰/۲۶٪
	۲ میلیون و ۱۰۰ هزار تا ۴ میلیون	۱۵۰ / ۴۹/۶۷٪
	۴ میلیون و ۱۰۰ هزار تا ۶ میلیون	۷۹ / ۲۶/۱۶٪
	۷ میلیون به بالا	۴۲ / ۱۳/۹۱٪
	کل	۳۰۲ / ۱۰۰٪
مدت ازدواج	۱ تا ۱۰ سال	۱۰۱ / ۳۳/۴۴٪
	۱۱ سال تا ۲۰ سال	۱۲۶ / ۴۱/۷۲٪
	۲۱ تا ۳۰ سال	۵۷ / ۱۸/۸۷٪
	۳۱ تا ۴۱ سال	۱۱ / ۳/۶۴٪
	۴۲ سال به بالا	۷ / ۲/۳۲٪
	کل	۳۰۲ / ۱۰۰٪

شیما مقدس علی و همکاران

که مقادیر آنها در بازه (۲- تا ۲) قرار دارد که این نشان می‌دهد متغیرها از توزیع نرمال برخوردارند. در (جدول ۲) ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش آمده است.

در (جدول ۲) تعداد، حداقل، حداکثر، میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی الگوهای ارتباطی، رضایت زناشویی و تاب‌آوری آمده است. تعداد آزمودنی‌ها ۳۰۲ نفر بودند. نتایج چولگی و کشیدگی متغیرهای پژوهش نشان داد

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی و نرمالیته بودن متغیرهای پژوهش

پژوهش	متغیرهای	تعداد	حداقل	حداکثر	چولگی	کشیدگی	میانگین	انحراف معیار
	الگوی ارتباط سازنده متقابل	۳۰۲	-۳۳	۲۳	-۰/۷۰۸	۰/۵۵۵	۴/۳۹	۱۰/۲۷
	الگوی ارتباط اجتنابی	۳۰۲	۳	۲۷	-۰/۴۷۰	-۰/۵۸۴	۱۱/۸۹	۶/۱۳
	ارتباط توقع/کناره‌گیری	۳۰۲	۶	۵۴	-۰/۳۱۹	-۰/۱۱۶	۲۳/۶۷	۹/۵۷
	رضایت زناشویی	۳۰۲	۴۷	۲۳۸	-۰/۴۴۹	۳/۳۰۷	۱۴۵/۵۲	۲۳/۲۷
	تاب‌آوری	۳۰۲	۲۹	۱۲۵	-۰/۷۲۷	۱/۹۰۰	۹۱/۷۱	۱۴/۳۸

اساس تحلیل معادلات ساختاری، همبستگی بین متغیرها می‌باشد، لذا از آنجایی که بین متغیرهای پژوهش رابطه معناداری وجود داشت می‌توان از معادلات ساختاری استفاده کرد. در ادامه در (جدول ۴) ضرایب مسیر اثرات مستقیم بین متغیرهای پژوهش در مدل پیشنهادی آمده است.

با توجه به نتایج (جدول ۳) بین الگوی ارتباط سازنده متقابل ($r=0/192, p < 0/01$) و تاب‌آوری ($r=0/222, p < 0/01$) با رضایت زناشویی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین الگوی ارتباط اجتنابی ($r=-0/198, p < 0/01$) و الگوی ارتباط توقع/کناره‌گیری ($r=-0/139, p < 0/05$) با رضایت زناشویی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. به دلیل اینکه

جدول ۳. ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرهای پیشین و میانجی	متغیر ملاک: رضایت زناشویی
الگوی ارتباط سازنده متقابل	R (ضریب همبستگی پیرسون) سطح معناداری
	۰/۱۹۲** ۰/۰۱۰
الگوی ارتباط اجتنابی	
	-۰/۱۹۸** ۰/۰۰۱
ارتباط توقع/کناره‌گیری	
	-۰/۱۳۹* ۰/۰۱۵
تاب‌آوری	
	۰/۲۲۲** ۰/۰۰۱
** معنادار در سطح ۰/۰۱ * معنادار در سطح ۰/۰۵	

همان‌طور که در (جدول ۴) مشاهده می‌شود در مدل نهایی همه مسیرهای مستقیم در سطح کمتر از ۰/۰۱ معنادار هستند.

جدول ۴. ضریب مسیر اثرات مستقیم الگوهای ارتباطی و تاب‌آوری با رضایت زناشویی

مسیرهای مستقیم	ضریب بتا (B)	خطای معیار (S.E)	نسبت بحرانی (C.R)	معناداری
الگوی ارتباط سازنده متقابل ← رضایت زناشویی	۰/۱۶۱	۰/۱۲۸	۲/۸۳۴	۰/۰۰۵
الگوی ارتباط اجتنابی ← رضایت زناشویی	-۰/۱۵۱	۰/۲۲۷	-۲/۵۲۹	۰/۰۱۲
الگوی ارتباط توقع/کناره‌گیری ← رضایت زناشویی	-۰/۱۱۷	۰/۱۴۵	-۲/۱۲۰	۰/۰۴۳
تاب‌آوری ← رضایت زناشویی	۰/۲۲۲	۰/۰۹۱	۳/۹۴۰	۰/۰۰۱
الگوی ارتباط سازنده متقابل ← تاب‌آوری	۰/۱۶۰	۰/۱۸۱	۲/۸۴۳	۰/۰۳۶
الگوی ارتباط اجتنابی ← تاب‌آوری	-۰/۱۴۶	۰/۱۴۳	-۳/۷۶۲	۰/۰۱۳
الگوی ارتباط توقع/کناره‌گیری ← تاب‌آوری	-۰/۱۳۴	۰/۱۹۱	-۲/۲۱۹	۰/۰۲۷

بوت استروپ در برنامه ماکرو آزمون پریچر و هیز استفاده شد. در این روش چنانچه حد بالا و پایین این آزمون هر دو مثبت یا هر دو منفی باشند و صفر مابین این دو حد قرار نگیرد در آن صورت مسیر میانجی معنی‌دار خواهد بود. مطابق نتایج (جدول ۵) این قاعده در مورد الگوهای ارتباطی بر روی رضایت زناشویی با نقش میانجی تاب‌آوری صدق می‌کند. در نهایت می‌توان گفت که تاب‌آوری در رابطه بین الگوهای ارتباطی و رضایت زناشویی نقش میانجی دارد.

نتایج روش بوت استروپ برای بررسی مسیرهای واسطه‌ای غیرمستقیم در (جدول ۵) ارائه شده است. یک فرض زیربنایی الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر وجود مسیرهای میانجی است. زمانی که تعداد نمونه چندان زیاد نباشد، بوت استروپ قدرتمندترین و منطقی‌ترین روش برای دستیابی به اثرات غیرمستقیم را فراهم می‌آورد. سطح اطمینان ۰/۹۵ و تعداد نمونه‌گیری مجدد بوت استروپ، ۱۰۰۰ است. برای تعیین معنی‌داری الگوهای ارتباطی بر رضایت زناشویی از طریق نقش میانجی تاب‌آوری از روش

جدول ۵. نتایج روش بوت استروپ مسیر میانجی تاب‌آوری در رابطه بین الگوهای ارتباطی و رضایت زناشویی

مسیرهای میانجی	سطح اطمینان ۰/۹۵	
	حد پایین	حد بالا
الگوی ارتباط سازنده متقابل ← تاب‌آوری ← رضایت زناشویی	۰/۴۰۲	۰/۳۵۵
الگوی ارتباط اجتنابی ← تاب‌آوری ← رضایت زناشویی	-۰/۳۰۱	-۰/۲۴۵
ارتباط توقع/کناره‌گیری ← تاب‌آوری ← رضایت زناشویی	-۰/۱۵۵	-۰/۳۰۲

در (جدول ۶) شاخص‌های برازندگی مدل پژوهش آمده است. جهت آزمون مدل مورد نظر در پژوهش حاضر، روش الگویابی معادلات ساختاری (SEM) اعمال گردیده است. برای بررسی برازندگی مدل از شاخص‌های آمده شده در (جدول ۶) استفاده شده است. همچنین اگر شاخص‌های برازش هنجار شده (NFI)، شاخص برازش هنجار نشده (NNFI)، شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI)، شاخص برازندگی افزایشی (IFI)، شاخص نیکویی برازش (GFI) و شاخص نیکویی برازش تعدیل شده یا انطباقی (AGFI) بزرگتر از ۰/۹۰ و برای شاخص برازش مقتصد (PCFI)، شاخص برازش هنجار شده مقتصد (PNFI) بالای ۰/۶۰ باشد و بر اساس مناسب و مطلوب مدل دلالت دارند. همانگونه که بر اساس

(جدول ۶) مشاهده می‌شود مدل پیشنهادی برازش مناسب را ندارد و برای این کار مدل پیشنهاد اصلاح و مسیرهای غیرمعنادار از مدل حذف شدند. بر اساس نتایج مدل اصلاح شده پژوهش همانگونه که مشاهده می‌شود این شاخص‌ها همگی مطلوب هستند. همچنین اگر مقدار به دست آمده از شاخص خطای ریشه‌ی مجذور میانگین تقریب (RMSEA) کمتر از ۰/۰۸ باشد نشان دهنده برازش مدل است، که در این پژوهش مقدار معناداری برای شاخص تقریب برازندگی (PCLOSE) ۰/۰۰۱ و شاخص RMSEA برابر ۰/۰۶۱ می‌باشد که بر اساس مدل کلاین نشان دهنده برازش مدل می‌باشد.

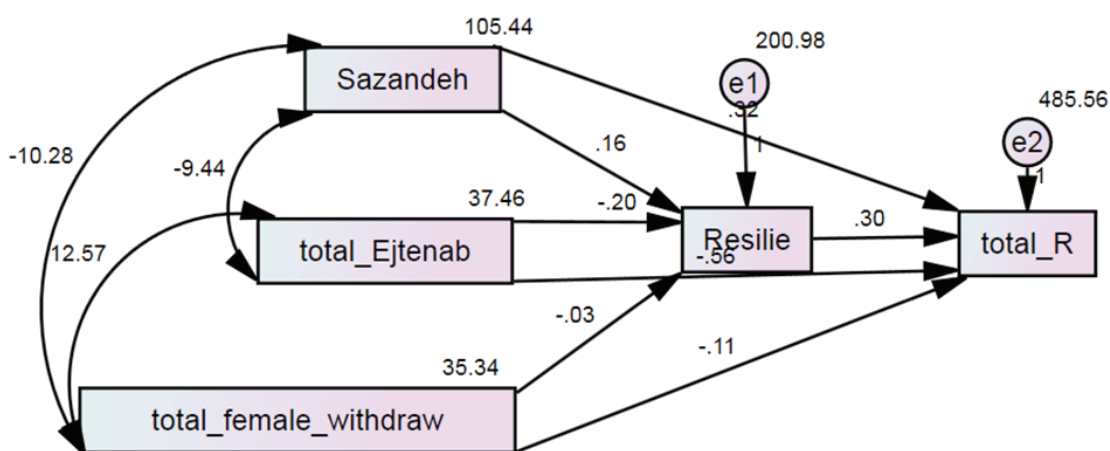
جدول ۶. شاخص‌های برازندگی مدل پژوهش

نوع شاخص	شاخص‌ها	مقدار به دست آمده	مقدار قابل قبول
شاخص‌های مطلق	کای اسکوئر X^2 یا CMIN	۵/۵۳۱	-
	درجه آزادی (DF)	۲۵	-
	سطح معناداری (P)	۰/۰۰۲	-
	نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی X^2/df یا CMIN/df	۲/۲۱۱	کمتر از ۳

شیما مقدس علی و همکاران

خطای ریشه‌ی مجذور میانگین تقریب (RMSEA)	۰/۰۶۱	کمتر از ۰/۰۸
شاخص تقریب برازندگی (PCLOSE)	۰/۰۰۱	-
شاخص برازش مقایسه ای (CFI)	۰/۹۳۱	بیشتر از ۰/۸۰
شاخص نیکویی برازش تعدیل شده یا انطباقی (AGFI)	۰/۹۵۳	بیشتر از ۰/۸۰
شاخص برازش مقتصد (PCFI)	۰/۹۳۱	بیشتر از ۰/۹۰
شاخص برازش هنجار شده مقتصد (PNFI)	۰/۹۶۴	بیشتر از ۰/۹۰
شاخص برازندگی افزایشی (IFI)	۰/۹۷۰	بیشتر از ۰/۹۰
شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۱۱	بیشتر از ۰/۹۰
شاخص برازش هنجار شده (NFI)	۰/۹۴۵	بیشتر از ۰/۹۰

نمودار ۱. نمودار نهایی پژوهش

در روابط زناشویی بیشتر بهره مند می شوند، از رفتارهای آسیب زا و خراب کننده زندگی پرهیز و برای حفظ و تداوم رابطه سالم کوشش می نمایند (۱۷). همچنین چنین همسرانی که از الگوی ارتباطی سازنده استفاده می کنند؛ احساس می کنند همدیگر را درک نموده، احساساتشان را به طور مناسب بروز می دهند و برای مشکل ارتباطی خود با همسرشان راهکارهای مناسب پیشنهاد داده و با هم بحث، گفتگو و مذاکره اثربخش می کنند در نتیجه از زندگی زناشویی خود بیشتر راضی هستند. لذا منطقی است که بین الگوی ارتباطی سازنده با رضایت زناشویی رابطه وجود داشته باشد.

در تبیین رابطه الگوی ارتباط اجتنابی با رضایت زناشویی می توان گفت که در الگوهای ارتباطی اجتنابی، درک صحیح زوجین از هم کاهش پیدا می کند و باعث می شود همسران نتوانند از یکدیگر حمایت کنند، برای ارضای نیاز یکدیگر تلاش نمی کنند، در مورد مسائل تعارض برانگیز،

بحث

هدف از این پژوهش بررسی مدل یابی معادلات ساختاری نقش میانجی تاب آوری در رابطه بین الگوهای ارتباطی با رضایت زناشویی بود. نتایج نشان داد که، مسیرهای مستقیم الگوی ارتباط سازنده، الگوی ارتباط اجتنابی و الگوی ارتباط توقع و کناره‌گیری بر رضایت زناشویی معنادار هستند. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات Mohammadi Asgarabadi (۱۶)، Chi, Epstein, Fang, Lam, Li (۱۰) همسویی دارد. در تبیین رابطه الگوی ارتباطی سازنده با رضایت زناشویی می توان گفت که در الگوی ارتباطی سازنده همسران طی آن سعی می کنند که در مورد مشکلات، تعارضات و اختلافات زناشویی خود بحث و گفتگو کنند، احساسات خود را بروز دهند و برای مشکل ارتباطی خود راه حل ارائه و پیشنهاد دهند و با هم بحث و مذاکره سازنده کنند. همچنین می توان گفت که همسرانی که از الگوی سازنده متقابل

دیدگاه یکدیگر را در نکرده و سرانجام باعث می شود که مشکلات زناشویی و نارضایتی زناشویی در آنان ایجاد شود (۳۰). لذا در الگوی ارتباطی اجتنابی همسران معتقدند که وجود نقص در برقراری ارتباط، به آشنفتگی رابطه منجر می شود. هنگام بحث و گفتگو، زوجین آشفته غالباً عجله؛ انتقاد و اجتناب می کنند و می خواهند همدیگر را تغییر دهند و هنگام صحبت درباره مشکلات به طور مداوم به یکدیگر گوش نمی دهند، از بحث پیرامون مشکلات زناشویی خود طفره می روند و بر اساس «قانون انتقام، جبران و تلافی کردن» به رفتارهای منفی همسر خود پاسخ می دهند؛ در نتیجه دامنه برانگیختگی و فراوانی آن در زندگی زناشویی، باعث از بین رفتن رضایتمندی از رابطه می شود. لذا منطقی است که بین الگوی ارتباط اجتنابی با رضایت زناشویی رابطه وجود داشته باشد. در تبیین رابطه الگوی ارتباط توقع/کناره گیری با رضایت زناشویی می توان گفت که در الگوی توقع و کناره گیری یکی از همسران درباره مشکل بحث و گفتگو می کنند یا به وسیله انتقاد کردن، غر زدن و یا پیشنهاد تغییر دادن دیگری را وادار به بحث درباره مشکل زناشویی خود می کند؛ این در حالی است که طرف مقابل (زن یا شوهر) می خواهد مشکل را تمام کند و از بحث درباره آن دوری کند (۳۰). این کناره گیری و دوری گزینی یکی از همسران باعث افزایش کشمکش ها و تعارضات زناشویی می شود و منجر به این امر می شود که مسائل و مشکلات زناشویی لاینحل باقی می ماند. در این الگو که همسر متوقع فردی وابسته و همسر کناره گیر ترس از وابسته شدن دارد. این وابستگی و ترس از وابسته شدن به همسر باعث می شود همسران مشکلاتی مانند افسردگی، خشونت و سوء مصرف مواد به مخدر را تجربه کنند (۳۱). در نتیجه این ارتباط زناشویی ناکارآمد، باعث چیره شدن نارضایتی زناشویی بر زندگی آنها می شود و خانواده را در معرض آسیب های متعددی قرار می دهد. لذا منطقی است که بین الگوی ارتباط توقع و کناره گیری با رضایت زناشویی رابطه وجود داشته باشد.

همچنین نتایج نشان داد که، مسیر مستقیم تاب آوری بر رضایت زناشویی معنادار هستند. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات Li, Ye, Tian, Huo, Zhou (۱۱) همسویی دارد. در تبیین رابطه بین تاب آوری و رضایت زناشویی می توان گفت که تاب آوری به ویژگی شخصیتی اشاره دارد که منعکس کننده کاردانی شخص به طور کلی و انعطاف

پذیری عملکرد در پاسخ به شرایط محیطی مختلف است. این سازه اغلب در رابطه نزدیک با خودتنظیمی در نظر گرفته می شود و نشان دهنده توانایی انعطاف پذیر فرد در تنظیم سطوح کنترل در شرایط متفاوت و از این رو، مقابله مؤثر و کارآمد در برخورد با عوامل فشارزا و چالش ها است. تاب آوری مفهومی چندبعدی است که به معنای مقابله مؤثر با عوامل فشارزا به کار می رود و منابع مقابله ای انسان مانند خودپنداره، خوشبینی، راهبردهای مقابله ای و روابط اجتماعی مطلوب را در برمی گیرد. بنابراین هر یک از این ویژگیها ممکن است به رضایت زناشویی بالا یا پایین، منجر شوند (۳۲). همچنین همسران تاب آور درجه هایی از سلامتی و استقلال را از خود نشان می دهند. آنها قادرند که خوب فکر کنند و آن را عملی سازند و وقتی از محیط خود انتقاد دارند، قادر هستند که نظرات را به دیگران انتقال دهند. آنها احساسات خوبی نسبت به اطرافیان دارند و توانایی هایشان را برای تغییر دادن محیط باور دارند و اینها مواردی است که بهزیستی آنان را افزایش می دهند. بر این اساس زنان و مردانی که از میزان تاب آوری بیشتری برخوردار هستند، وقتی با یک مشکل و تعارض زناشویی مواجه می شوند به توانایی ها و استقامت خود برای مبارزه با این شرایط باور دارند و تغییری که در زندگی آنها ایجاد شده به شیوه ای سازگارانه آن را می پذیرند. لذا منطقی است که بین تاب آوری با رضایت زناشویی رابطه وجود داشته باشد. از سوی دیگر نتایج نشان داد که، مسیرهای مستقیم الگوی ارتباط سازنده، الگوی ارتباط اجتنابی و الگوی ارتباط توقع و کناره گیری بر تاب آوری معنادار هستند. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات Masoumi, Rezaeian, Hoseinian (۹) همسویی دارد. در تبیین رابطه الگوی ارتباطی سازنده با تاب آوری می توان گفت که همسرانی که از الگوی ارتباط سازنده در روابط زناشویی خود استفاده می کنند، در صورت بروز اختلاف و مشکلات زناشویی در زمینه های مختلف مانند مسائل مالی، فرزند پروری، ارتباط با دوستان و اطرافیان و غیره به راحتی در مورد این مسائل و مشکلات بحث و گفتگوی سازنده می کنند و به دنبال مسیرهایی هستند که به آنها راه حل و راهکار مناسب ارائه دهد و به همین خاطر این همسران از واکنش های غیرمنطقی و پرخاشگری و خشونت زناشویی اجتناب می کنند و سعی می کنند با مصالحه و گفتگو مشکلات زناشویی خود را حل کنند. همین گفتگو محور بودن حل

همسرش با وی گفتگو و بحث سازنده کند، اما دیگر با کناره گیری درصد فرار از مشکل و بحث و گفتگو می‌باشد. لذا این چنین زوجینی در مواجهه با مشکلات همکاری ندارند و در مواقع تنش زا دچار بی تابی می شوند و نمی توانند استقامت لازم برای رویارویی با مشکلات از خود نشان دهند. لذا منطقی است که بین الگوی ارتباط توقع و کناره گیری با تاب آوری رابطه وجود داشته باشد.

در نهایت نتایج نشان داد که نتایج نشان داد که، الگوهای ارتباطی از طریق تاب آوری با رضایت زناشویی رابطه دارد و مسیر علی غیرمستقیم معنی دار است. هرچند پژوهشی وجود ندارد که نقش میانجی تاب آوری را در رابطه بین الگوهای ارتباطی و رضایت زناشویی نشان داده باشند، اما این نتیجه می تواند در راستای نتایج تحقیقات (۱۰، ۱۷) همسویی دارد. در تبیین نقش میانجی تاب آوری در رابطه بین الگوی ارتباطی سازنده با رضایت زناشویی می توان گفت وقتی زوجین در مواجهه با مشکلات و تعارضات زناشویی خود از الگوی ارتباطی سازنده استفاده می کنند، مسائل مهمی زندگی مشترک حل نشده باقی نمی ماند و این فرآیند به یک منبع تعارض تکراری برای زوجین تبدیل نمی شود (۳۳). در این الگو زوجین به صورت کلامی در قالب گفتار و غیر گفتاری (مانند گوش دادن، مکث، حالت چهره و ژست های مختلف) با همدیگر به تبادل نظر و احساسات می پردازند و مشکلات خود را در یک کانال گفتگو محور به سوی حل شدن می برند. این حل شدن مشکلات از استفاده از توانمندی و توانایی هایی کلامی و غیر کلامی زوجین باعث می شود مشکلات زناشویی آنان کمتر باشد و توانایی آنها برای رویارویی با مشکلات زناشویی در آینده بالاتر بود. چنین زوجینی تاب آوری بالاتری را نیز به دست می آورند، چرا که در مواقع بروز مشکلات می توانند با هم گفتگو کنند و مشکلات و تعارضات خود را با بحث و تبادل نظر مشترک حل کنند. لذا منطقی است که بین الگوی ارتباطی سازنده با رضایت زناشویی با نقش میانجی تاب آوری رابطه وجود داشته باشد.

در تبیین نقش میانجی تاب آوری در رابطه بین الگوی ارتباطی اجتنابی با رضایت زناشویی می توان گفت در الگوی اجتنابی، مشکلات و تعارضات بین زن و شوهر شدید و به گونه ای است که بحث و کشمکش در بین آنها تبدیل به یک عادت همیشگی شده است و این الگو تنها راهکار انطباقی در بین آنها است. در این الگو زن و شوهر از برقراری

مشکلات باعث می گردد آنها احساسات و هیجانات شان را نسبت به یکدیگر ابراز نموده و برای مشکل خود راه حل های مختلف ارائه دهند و هر دو این احساس را دارند که همدیگر را درک کنند. لذا چنین همسرانی که با گفتگو به حل مشکلات خود می پردازند و همدیگر را در شرایط سخت، دشوار و تنش زا درک و همراهی می کنند هر دو آنها در چنین شرایطی تاب آوری بیشتری از خود بروز می دهند که می تواند آنان را در برابر مشکلات محکم و با استقامت سازد. لذا منطقی است که بین الگوی ارتباطی سازنده با تاب آوری رابطه وجود داشته باشد.

در تبیین رابطه الگوی ارتباط اجتنابی با تاب آوری می توان گفت که یکی از متغیرهای مهم در تاب آوری زوجین در مواجهه با مشکلات و تعارضات زناشویی؛ کیفیت و چگونگی رابطه زوجین با یکدیگر است. بر این اساس همسرانی که دارای تجارب تعارضات حل نشده هستند، احساس عاشق بودن ندارند و از یکدیگر فاصله عاطفی می گیرند و از هم اجتناب می کنند. این فاصله گیری عاطفی و اجتناب در روابط زناشویی تاثیر می گذارد و باعث کاهش تاب آوری آنان در برابر مشکلات و تعارضات زندگی شان می شود. لذا چنین ارتباط گیری در زندگی زناشویی باعث لاینحل ماندن مسائل زندگی زناشویی آنان می شود و همین مسائل لاینحل زندگی زناشویی آنان را کم طاقت و ناتوان در برابر مشکلات می سازد و تعارضات در بین آنها شدیدتر می شود و بحث و جدل به یک الگوی دائمی و مخرب تبدیل می شود و زوجین را در برابر مشکلات زناشویی کم طاقت و ناتوان می سازد که همین کم طاقت و ناتوانی باعث می شود تاب آوری کمتری نیز داشته باشد. لذا منطقی است که بین الگوی ارتباط اجتنابی با تاب آوری رابطه وجود داشته باشد. در تبیین رابطه الگوی ارتباط توقع/کناره گیری با تاب آوری می توان گفت که در الگوی ارتباط توقع و کناره گیری زمانی که یکی از زوجین می خواهد همسر خود را وادار به بحث در مورد مشکل زناشویی کند، همسر وی می خواهد مشکل را تمام شده بداند و از بحث کردن کناره گیری کند. این شیوه ارتباطی می تواند مشکلات زناشویی را پیچیده تر و لاینحل شده باقی بگذارد و زوجین نتواند مشکلات خود را حل کنند. لذا وقتی زوجین با مشکلات، تعارضات و اختلافات زناشویی مواجه می شوند به جای اینکه باهم همکاری کنند تا مشکلات خود را حل کنند یکی در حال تلاش برای وادار کردن به بحث و گفتگو و توقع دارد

ارتباط با هم اجتناب می کنند و زندگی آنها به شکل موازی با یکدیگر بوده و ارتباط بین آنها در حداقل میزان است. چنین زن و شوهری وقتی از همدیگر اجتناب می کنند، مشکلات زناشویی خود را لاینحل می گذارند و نمی توانند در مواجهه با مشکلات خود تاب آوری داشته باشند. چه بسا پایین بودن سطح تاب آوری و ضعف در تحمل آنان را به سوی الگوی ارتباط اجتنابی می کشاند. بنابراین وقتی زوجین از میزان تاب آوری کمتری در مواجهه با مسائل و مشقت های زندگی برخوردار باشند، تعارضات زناشویی آنان به قوت خود باقی می ماند و همین مشکلات و تعارضات باعث بروز نارضایتی زناشویی آنان می گردد. لذا منطقی است که بین الگوی ارتباطی اجتنابی با رضایت زناشویی با نقش میانجی تاب آوری رابطه وجود داشته باشد. در تبیین نقش میانجی تاب آوری در رابطه بین الگوی توقع/کناره گیری با رضایت زناشویی می توان گفت در الگوی توقع/کناره گیری در ارتباط زناشویی یکی از زوجین با فشار، انتقاد و توقع به دنبال نزدیک شدن بیشتر به همسر خود است ولی برخلاف آن طرف دیگر در جستجوی فاصله بیشتر یا کناره گیری و حالت مدافعی بیشتر با همسر خود است. بنابراین این الگوی ارتباطی به وسیله ی ارتباط همراه با نقد زوجین از همدیگر، سرزنش و تهدید از سوی یکی از آنها و دوری گرفتن و کناره گیری به وسیله زوج دیگر مشخص می شود. همچنین وقتی انتقاد از همسر در زندگی مشترک اگر با اصول درست آن صورت نگیرد می تواند زندگی را به مخاطره بیاندازد و مشکلاتی برای زوجین به وجود بیاورد. همه انسان های عیب هایی دارند که در صورت تذکر به موقع و درست می توانند آنها را برطرف کنند. انتقاد کردن درست همسران از یکدیگر می تواند به بهبود زندگی زناشویی کمک کند و تاب آوری آنان در برابر مشکلات زناشویی افزایش دهد. اما در سوی دیگر این الگو، کناره گیری یکی از زوجین از مشکلات زناشویی نشان دهنده ضعف در تاب آوری وی بوده و چنین فردی تحمل کمتری برای رویایی با مشکلات و تعارضات زناشویی دارد. وقتی تاب آوری هر کدام از زوجین در برابر این مشکلات پایین باشد، نمی توانند به خوبی با موقعیت های تنش زای زندگی خود مقابله کنند و این شرایط را برای نارضایتی زناشویی فراهم می کند. لذا منطقی است که بین الگوی توقع/کناره گیری با رضایت زناشویی با نقش میانجی تاب آوری رابطه وجود داشته باشد.

یکی از محدودیت های عمده این مطالعه مقطعی بودن آن است. محدودیت تبیین علی مطالعات همبستگی نیز از جمله محدودیت های این تحقیق است. در پژوهش حاضر گروه نمونه زنان و مردان متاهل شهر تهران را شامل می شد که این امر تعمیم نتایج را به دیگر گروه ها و جوامع دیگر را دشوار می سازد. این پژوهش می توانست به صورت زوجی اجرا شود اما امکان اجرای چنین نحوه گردآوری اطلاعاتی در این پژوهش مهیا نشد. پژوهش های مشابه در دیگر شهرها و فرهنگ های دیگر برای شناخت عوامل موثر بر رضایت زناشویی بر روی زنان و مردان متاهل اجرا شود. در پژوهش های آینده از حجم نمونه بالاتر و روش های پیچیده تر آماری که امکان تحلیل عمیق تر و نتیجه گیری بهتر را فراهم می کنند، استفاده شود. استفاده از مطالعات طولی و سایر روش های تحقیق (ترکیبی شامل کیفی و کمی) می تواند برای بررسی شناسایی عوامل موثر بر رضایت زناشویی سودمند باشد. با توجه به اینکه تحقیق حاضر افراد به صورت زوجی انتخاب نشده اند، پیشنهاد می شود همین تحقیق روی گروه های زوجی اجرا شود. پیشنهاد می شود نقش الگوهای ارتباطی با میانجی تاب آوری بر روی سایر کارکردهای زناشویی مانند کیفیت زناشویی، رضایت جنسی، دلزدگی زناشویی و غیره انجام تحقیقاتی صورت گیرد. با توجه به طرح پژوهش حاضر و ماهیت قابل آموزش برخی متغیرهای پژوهش مانند الگوهای ارتباطی و تاب آوری پیشنهاد می شود که در پژوهش های آتی به تاثیر این متغیرها به شکل اثربخشی بر رضایت زناشویی توجه شود. استفاده از روش های طولی یا آزمایشی برای بررسی بهتر روابط علت-معلولی بین متغیرها می توان یافته های مفیدی فراهم آورد. با توجه به میزان رضایت زناشویی و متغیرهای بررسی شده در این پژوهش و اهمیت مسئله رضایت زناشویی در پایداری خانواده، پیشنهاد می شود که رابطه سایر عوامل مؤثر بر این مسئله مثل عوامل فرهنگی، مذهبی، روابط پیش از ازدواج در پژوهش های آتی بررسی شوند. به درمانگران و مشاوران خانواده پیشنهاد می شود با تکیه بر یافته های چنین پژوهش هایی، اقداماتی مؤثر در جهت حل نارضایتی زناشویی همسران انجام دهند و همچنین در امر مشاوره قبل از ازدواج به زوجین کمک کنند. با توجه به نتایج پژوهش می توان پیشنهاد کرد که درمانگران و مشاوران خانواده نقش متغیرهای پژوهش را در رضایت زناشویی در نظر داشته باشند. مشاوران و روانشناسان

این عوامل توجه بیشتری مبذول نمایند.

سپاسگزاری

این مقاله نتیجه پایان نامه دکتری دانشجو شیما مقدسعلی به راهنمایی آقای دکتر مالک میرهاشمی و مشاوره دکتر نسرين باقري، مصوب با کد اخلاق IR.IAU.TMU. REC.1399.176 در دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن می باشد. از زحمات تمامی کسانی که در به ثمر رسیدن این پژوهش کمک کردند تشکر و سپاسگزاری می کنند.

تضاد منافع

نویسندگان، متعهد می شوند که پژوهش حاضر هیچ گونه تضاد منافی ندارد. همچنین نویسندگان دارای هیچ گونه جایگاه یا شرایط ویژه ای که این جایگاه و شرایط با پژوهش و برآیندهای امن رابطه داشته باشد نمی باشند و نیز دارای هیچ گونه ارتباط با شخص یا مراکزی که بر اهداف پژوهش تاثیرگذار باشند، نمی باشند. افزون بر آن، برآیندهای پژوهش هیچ گونه سود اقتصادی برای نویسندگان نداشته است.

References

1. Bean RC, Ledermann T, Higginbotham BJ, Galliher RV. Associations between relationship maintenance behaviors and marital stability in remarriages. *Journal of Divorce & Remarriage*, 2020; 61(1): 62-82. <https://doi.org/10.1080/10502556.2019.1619385>
2. Li X, Zhou N, Fang X, Cao, H. Marital conflict resolution and marital affection in Chinese marriage: Integrating variable-centered and person-centered approaches. *Marriage & Family Review*, 2020; 56(4): 369-389. <https://doi.org/10.1080/01494929.2020.1712575>
3. Karney BR, Bradbury TN. Research on Marital Satisfaction and Stability in the 2010s: Challenging Conventional Wisdom. *Journal of Marriage and Family*, 2020; 82(1): 100-116. <https://doi.org/10.1111/jomf.12635>
4. Qian Y, Chen F, Yuan C. The effect of co-parenting on children's emotion regulation under fathers' perception: A moderated mediation model of family functioning and marital satisfaction. *Children and Youth Services Review*, 19(1):

خانواده، جهت ارتقاء رضایت زناشویی افراد متأهل به شناسایی الگوهای ارتباطی مبادرت ورزند و سعی در تغییر الگوهای ارتباطی ناسالم از طریق آموزش، مشاوره و سایر مداخلات درمانی بپردازند.

نتیجه گیری

خانواده، یک نظام اجتماعی طبیعی است که در همه مراحل تکوین آن زن و مرد، خرده نظام اصلی بوده و عوامل متعددی چون الگوهای ارتباطی و تاب آوری در رضایت زناشویی آنان نقش دارند. هدف از این پژوهش بررسی مدل یابی معادلات ساختاری نقش میانجی تاب آوری در رابطه بین الگوهای ارتباطی با رضایت زناشویی بود. نتایج نشان داد که بین الگوهای ارتباطی و تاب آوری با رضایت زناشویی رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد. همچنین مسیرهای غیرمستقیم الگوهای ارتباطی نیز از طریق تاب آوری با رضایت زناشویی در معنادار بود. بر اساس یافته‌های این پژوهش، مدل پیشنهادی از برآزش مطلوبی برخوردار بود. می توان نتیجه گیری کرد عواملی همچون الگوهای ارتباطی و تاب آوری بر رضایت زناشویی تاثیرگذار است. پیشنهاد می شود درمانگران در ارائه راهکارهای ارتقا دهنده رضایت زناشویی به

1-10.

5. Aman J, Abbas J, Nurunnabi M, Bano S. The Relationship of religiosity and marital satisfaction: The role of religious commitment and practices on marital satisfaction among Pakistani respondents. *Behavioral Sciences*, 2019; 9(3): 1-13. <https://doi.org/10.3390/bs9030030>
6. Brown M, Whiting J, Kahumoku-Fessler E, Witting A. B, Jensen J. A Dyadic model of stress, coping, and marital satisfaction among parents of children with autism. *Family Relations*, 2020; 69(1): 138-150. <https://doi.org/10.1111/fare.12375>
7. Jibeen T. Influence of acculturative stress on marital satisfaction: Moderation effect of gender role and communication styles in Pakistani immigrants. *Community Development*, 50(5), 536-556. <https://doi.org/10.1080/15575330.2019.1656659>
8. Li PF, Johnson LN. Couples' depression and relationship satisfaction: examining the moderating effects of demand/withdraw communication patterns. *Journal of Family Therapy*, 40(1): 63-85.

- <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12124>
9. Masoumi S, Rezaeian H, Hoseinian S. Prediction sexual satisfaction on the Basis of couple 's communication patterns. *Woman and Family Studies*, 2017; 5(1): 79-101 (Text in Persian).
  10. Chi P, Epstein NB, Fang X, Lam DO, Li X. Similarity of relationship standards, couple communication patterns, and marital satisfaction among Chinese couples. *Journal of Family Psychology*, 2013; 27 (5): 806-816. <https://doi.org/10.1037/a0034113>
  11. Li X, Ye L, Tian L, Huo Y, Zhou M. Infertility-Related stress and life satisfaction among Chinese infertile women: a moderated mediation model of marital satisfaction and resilience. *Sex Roles*, 2020; 82 (1-2): 44-52. <https://doi.org/10.1007/s11199-019-01032-0>
  12. Cachón Zagalaz J, López Manrique I, San Pedro Vellido MB, Zagalaz Sánchez ML, González Mesa CG. The importance of the phoenix bird technique (resilience) in teacher training: CD-RISC scale validation. *Sustainability*. 2020; 12(3), 1-14. <https://doi.org/10.3390/su12031002>
  13. Dai YD, Zhuang WL, Huan TC. Engage or quit? The moderating role of abusive supervision between resilience, intention to leave and work engagement. *Tourism Management*, 2019; 70(1): 69-77. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.07.014>
  14. Conner KM, Davidson JR. Development of a new resilience scale. *Depression and Anxiety*, 2003; 18(1): 76-82. <https://doi.org/10.1002/da.10113>
  15. Gras ME, Font-Mayolas S, Baltasar A, Patiño J, Sullman MJ, Planes M. La escala de resiliencia de Connor-Davidson en adultos españoles jóvenes. *Clínica y Salud*. 2019; 30(2): 73-79. <https://doi.org/10.5093/clysa2019a11>
  16. Mohammadi Asgarabadi O. Iranian Islamic model of marital satisfaction mediated by Demand-Withdraw communication pattern. *Journal of motor and behavioral sciences*, 2019; 2 (2): 137-149 (Text in Persian).
  17. Parvandi A, Arefi M, Moradi A. The role of family functioning and couples communication patterns in marital satisfaction. *FPCEJ*, 2016; 2 (1): 54-65 (Text in Persian).
  18. Shekaripoor M, Barzegar K. Investigating the role of mediating resilience between Islamic marriage and marital satisfaction of Yazd municipal employees. *Akhlagh Religious Extension Quarterly*, 2017; 13(49): 179-212 (Text in Persian).
  19. Olson DH, Fournier DG, Druckman JM. *Counselor's manual for Prepare//Enrich* (Rev. ed). Minneapolis. 1987.
  20. Azadbakht R, Vakili P. Relationship between early maladaptive schemas and marital satisfaction of women. *Journal of Educational Psychology*, 2013; 4(3): 11-18 (Text in Persian).
  21. Hamid N, Abafat H, Banytay A. The effect of relationship skills training problem solving religious approach on marital satisfaction of women applying divorce. *Woman and Family Studies*, 2018; 6(1), 177-195. (Text in Persian).
  22. Riikonen A, Aho AL, Rantanen A. The Relationship Satisfaction of Parents to Children with Congenital Heart Disease. *Interpersona: An International Journal on Personal Relationships*, 2019; 13 (1): 57-71. <https://doi.org/10.5964/ijpr.v13i1.325>
  23. Christensen A, Sullaway M. Communication patterns questionnaire. Unpublished manuscript, University of California, Los Angeles. 1984. <https://doi.org/10.1037/t02529-000>
  24. Barzegar E, Samani S. The Meditating Role of Intimacy in the Association between Communication Patterns and Quality of Married Life. *Quarterly Journal of Women and Society*, 2016; 7(26): 115-128 (Text in Persian).
  25. Sepehri Shamloo Z, Keramati R. The relationship between psychological capital and communicational patterns with domestic violence. *Journal of Social Psychology*, 2016; 4(41): 89-100 (Text in Persian).
  26. Crenshaw AO, Christensen A, Baucom DH, Epstein NB, Baucom BR. Revised scoring and improved reliability for the Communication Patterns Questionnaire. *Psychological assessment*, 2017; 29(7): 913-920. <https://doi.org/10.1037/pas0000385>
  27. Pourhossein M, Khorsandi Yamchi A, Firouzkuhi Berenjabadi M. Analysis of the relationship between resilience and job stress dimensions in University staff (Shahid Beheshti, Allameh Tabataba'i, and Yazd University). *Higher Education Letter*, 2018; 11(43): 69-92 (Text in Persian).
  28. Jenadeleh KH, Bassak Nejad S, Yunesi A, Sadatmand K. The relationship between anxiety

- sensitivity and experiential avoidance and resiliency with test anxiety in male students. *Journal of Clinical Psychology*, 2018; 10(1): 71-78 (Text in Persian).
29. Lee D, Yu ES, Kim N H. Resilience as a mediator in the relationship between posttraumatic stress and posttraumatic growth among adult accident or crime victims: the moderated mediating effect of childhood trauma. *European Journal of Psychotraumatology*, 2020; 11 (1): 17045-17063. <https://doi.org/10.1080/20008198.2019.1704563>
  30. Thanaggee M, Janbozorgi M, Mahdavian A. Relationship between marital satisfaction” and communication patterns of couples. *Studies in Islam and Psychology*, 2012; 5(9): 57-77 (Text in Persian).
  31. FarmaniShahreza S, Rasouli M, GhaedniayJahromi A. The Relationship between marital intimacy, communication patterns, and pursuing- distancing behavior of married personnel of Kharazmi University. *Family Counseling and Psychotherapy*, 2014; 4(3): 447-473(Text in Persian).
  32. Hedayati Dana S, Saberi, H. Predicting marital satisfaction according to love-making styles (intimacy, desire and commitment) and anxiety. *Family Research*, 2015; 14(4): 511-527 (Text in Persian).
  33. Karimi M, Donyavi V, Rahnedjat AM, Kiani-Moghaddam AS. Relationship spirituality with loving style and couple’s communication pattern. *NPWJM*. 2017; 5 (15): 44-52 (Text in Persian).